

رابطه

عزت نفس با عملکرد تحصیلی دانش آموزان

محمدرضا شهسواری

بیان مسأله

پژوهش حاضر^۱ در صدد است رابطه بین دو متغیر عزت نفس و عملکرد تحصیلی را ضمن مطالعه‌ای طولی در چند موقعیت مورد ارزیابی قرار داده، لذا در ابتدا به دو مفهوم عزت نفس و عملکرد تحصیلی اشاره می‌کنیم.

از مفهوم عزت نفس تعاریف مختلفی ارائه شده است در بعضی از نوشته‌ها عزت نفس مترادف با تصور فرد از خود تعریف شده است و در نظریه دیگر به احساسات فرد و به میزان بهایی که فرد برای خودش قائل می‌شود اطلاق شده است.

به هر حال عزت نفس به عنوان یک متغیر شناختی که فرد از خود و توان خود دارد مطرح است. در این پژوهش این متغیر با آزمون کوپر اسمیت اندازه‌گیری گردیده است. منظور از عملکرد تحصیلی معدل امتحان نهایی سوم راهنمایی و همچنین میانگین نمرات نیم سال اول و دوم نظام جدید همان دانش‌آموزان بوده که یک آزمون معلم ساخته ۵۰ سوالی که توسط محقق تهیه و اجرا شده علاوه بر میانگین نمرات برای آزمودنیها در ترم یا نیم سال اول نظام جدید استفاده شده است.

پیشینه تحقیق

شکرکن ونیسی (۱۳۷۲) نشان دادند که افزایش و کاهش عزت نفس دانش‌آموزان دختر و پسر باعث افزایش و کاهش عملکرد آنها شده است. همچنین استنک (۱۹۷۲)

نشان داد که وقتی عزت نفس بالا می‌رود فرد میزان فعالیت خود را افزایش می‌دهد و احساس توانایی خود را در مواجهه با مشکلات و انجام وظایف محوله در سطح مطلوب و بالایی ارزیابی می‌کند.

فرضیه‌های تحقیق

در این پژوهش سه فرضیه کلی مطرح گردیده که بر اساس متغیر جنسیت هر کدام به دو فرضیه جزئی تبدیل شده و در مجموع ۶ فرضیه بوجود آمد. این فرضیه‌ها عبارتند از:

۱ - همبستگی بین عزت نفس اول و عملکرد تحصیلی دوم در دختران بیشتر از همبستگی عملکرد تحصیلی اول و عزت نفس دوم است.

۲ - همبستگی بین عزت نفس اول و عملکرد تحصیلی سوم در دختران بیشتر از همبستگی عملکرد تحصیلی اول و عزت نفس سوم است.

۳ - همبستگی بین عزت نفس دوم و عملکرد تحصیلی سوم در دختران بیشتر از همبستگی عملکرد تحصیلی و نیت دوم و عزت نفس سوم است.

۴ - همبستگی بین عزت نفس اول و عملکرد تحصیلی دوم در پسران بیشتر از همبستگی عملکرد تحصیلی اول و عزت نفس دوم است.

۵ - همبستگی بین عزت نفس اول و عملکرد تحصیلی سوم در پسران بیشتر از همبستگی عملکرد تحصیلی اول و عزت

نفس سوم است.

۶ - همبستگی بین عزت نفس دوم و عملکرد تحصیلی سوم در پسران بیشتر از همبستگی عملکرد تحصیلی نیت دوم و عزت نفس سوم است.

جامعه آماری، نمونه و روشهای نمونه‌گیری

کل دانش‌آموزان دختر و پسر پایه سوم راهنمایی نواحی یک و چهار اهواز در سال ۷۴ - ۷۳ جامعه آماری تحقیق بوده که از این جامعه به روش تصادفی ساده تعداد ۲۸۰ نفر دختر و ۲۸۸ نفر پسر به عنوان جامعه نمونه انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات

برای سنجش عزت نفس از پرسشنامه ۵۸ سوالی کوپر اسمیت (۱۹۶۷) و برای سنجش عملکرد تحصیلی از میانگین نمرات امتحان نهایی سوم راهنمایی و ترمهای اول و دوم سال اول نظام جدید به همراه کاربرد یک آزمون معلم ساخته ۵۰ سوالی در ترم اول استفاده شده است.

تحلیل داده‌ها

برای تحلیل داده‌ها از شاخصهای توصیفی و استنباطی شامل میانگین، انحراف معیار، ضریب همبستگی پیرسون و Z فیشر استفاده شده است. کلیه تحلیلهای آماری توسط کامپیوتر و برنامه spss.95 صورت گرفته است.

خلاصه نتایج تحقیق

ضرایب همبستگی متقاطع بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی در تمام موارد با فرضیه‌ها همسویی داشته و از همبستگی بین عملکرد تحصیلی و عزت نفس بیشتر هستند اگر چه در اکثر موارد در سطح ۵ درصد معنادار نشده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که عزت نفس نسبت به عملکرد تحصیلی عامل مهمتر و بزرگتری است تا عملکرد نسبت به عملکرد، و عملکرد نسبت به عزت نفس، به عبارت دیگر قدرت پیش‌بینی کننده عزت نفس نسبت به عملکرد از عملکرد و یا عملکرد نسبت به عزت نفس بالاتر است. این نتایج برای هر دو گروه دختر و پسر صادق است. یافته‌های جانبی تحقیق نشان می‌دهد که:

۱ - سن پدر و مادر با عزت نفس و عملکرد تحصیلی رابطه منفی دارد ولی این رابطه معنادار نمی‌باشد.

۲ - تحصیلات پدر و مادر با عزت نفس و عملکرد رابطه مثبت و معناداری دارد اما این رابطه با عملکرد تحصیلی معنادارتر است.

۳ - درآمد خانواده با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنادار دارد ولی با عزت نفس رابطه‌ای ندارد.

۴ - تعداد اعضای خانواده با عملکرد تحصیلی رابطه منفی دارد و با عزت نفس فقط رابطه منفی دارد.

۵ - شغل پدر با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار دارد ولی با عزت نفس فقط رابطه دارد.

۶ - ترتیب تولد با عزت نفس و عملکرد تحصیلی رابطه منفی دارد و این رابطه معنادار نمی‌باشد.

محدودیتها

۱ - به علت نبودن آزمون استاندارد عملکرد یا پیشرفت تحصیلی بالاجبار از آزمونهای معلم ساخته استفاده گردید که خود این مسأله ممکن است از نتایج تحقیق مؤثر افتاده باشد.

به اولیا و مسئولین تربیتی مدارس توصیه می‌گردد که عزت نفس را یک متغیر مهم و مسلم در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی در نظر گرفته و برای افزایش عملکرد تحصیلی سعی در تقویت عزت نفس فرزندان و دانش‌آموزان داشته باشند.

۲ - آزمون عزت نفس کوپر اسمیت در هر سه مرحله بکار رفته است در حالی که اگر از فرمهای همتا (در صورت موجود بودن) استفاده می‌شد نتایج بهتری حاصل می‌گردید.

پیشنهادات

۱ - چون عملکرد تحصیلی ملاک تسدرتمندی برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بعدی و یا عزت نفس در مراحل بعدی رشد نمی‌باشد. به اولیا و مسئولین تربیتی مدارس توصیه می‌گردد که عزت نفس را یک متغیر مهم و مسلم در پیش‌بینی

عملکرد تحصیلی در نظر گرفته و برای افزایش عملکرد تحصیلی سعی در تقویت عزت نفس فرزندان و دانش‌آموزان داشته باشند.

۲ - در برنامه‌ریزیهای آموزشی و پرورشی مدارس محور اساسی کار را تقویت عزت نفس قرار داده و به منظور هماهنگی بیشتر خانه و مدرسه، آموزش اولیا و مربیان در بعد آشنایی بیشتر با عزت نفس و راههای تقویت و پرورش آن در کودکان و نوجوانان را سرلوحه فعالیتهای تربیتی خود قرار دهند.

۳ - چون احترام به شخصیت افراد و در نظر گرفتن نقاط قوت آنها در افزایش عزت نفس مؤثر است، توصیه می‌شود به نقاط قوت افراد بیش از نقاط ضعف آنها توجه شود.

۴ - چون بین درماندگی و ناکامیهای مستمر و کاهش عزت نفس یک ارتباط وجود دارد، توصیه می‌شود که فرصتهایی در مدرسه و خانه به وجود آید تا افراد بتوانند طعم موفقیت را بچشند.

پی‌نوشت

۱ - این پژوهش رابطه بین عزت نفس با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر سوم راهنمایی نواحی یک و چهار اهواز را در سال تحصیلی ۷۴ - ۷۳ در مقایسه با وضعیت همان دانش‌آموزان در ترم‌های اول و دوم نظام جدید متوسطه سال ۷۵ - ۷۴ بررسی کرده است.